

Для допомоги державним органам у здійсненні ними контрольних функцій у зазначеній галузі відповідні органи місцевої влади, спортивні товариства та інші організації виділяють громадських інспекторів з числа досвідчених, свідомих і активних працівників. В охороні тваринного світу при застосуванні законодавства беруть участь правоохоронні органи, а також органи державного арбітражу.

Закони про охорону та використання тваринного світу передбачають відповідальність за самовільну переуступку права користування об'єктами тваринного світу та інші угоди, які в прямій чи прихованій формі порушують право державної власності на тваринний світ. Особи, винні у таких вчинках або в самовільному користуванні тваринним світом, порушенні правил полювання, рибальства, охорони середовища, в якому живуть тварини, шляхів міграції, а також у самовільному переселенні, акліматизації і схрещуванні тварин; порушенні правил застосування засобів захисту рослин, стимуляторів їх росту, мінеральних добрив та інших препаратів, що спричинило шкоду тваринному світу; порушенні правил пересилання чи вивезення за кордон об'єктів тваринного світу, несуть кримінальну, адміністративну чи іншу відповідальність згідно з законодавством України.

Організації і громадяни зобов'язані відшкодувати втрати, заподіяні порушенням законодавства про охорону і використання тваринного світу.

За адміністративне правопорушення (проступок), тобто за протиправну, винну (умисну або необережну) дію чи бездіяльність, яка посягає на режим охорони і використання тваринного світу, передбачена адміністративна відповідальність. Їй підлягають особи, які досягли на момент вчинення адміністративного правопорушення 16 років. На порушників накладається адміністративне стягнення.

Кодекс України про адміністративні правопорушення, введений у дію з 1 червня 1985 р. (далі — Кодекс), передбачає такі види стягнень за порушення правил охорони і використання тваринного світу: поспередження, штраф, оплатне вилучення предмета, який став знаряддям вчинення або безпосереднім об'єктом адміністративного правопорушення; конфіскація предмета, який став знаряддям вчинення або безпосереднім об'єктом адміністративного правопорушення;

позбавлення спеціального права, наданого даному громадянину (права полювання). Штраф, що накладається на громадян за адміністративні правопорушення, як правило, не може перевищувати 10 крб., а на службових осіб — 50 крб.

При необхідності підвищення відповідальності за окремі види адміністративних правопорушень законодавчими актами України може бути встановлено штраф щодо громадян — до 50 крб. і службових осіб — до 100 крб.

Оплатне вилучення предмета, який став знаряддям вчинення або безпосереднім об'єктом адміністративного правопорушення, полягає в його примусовому вилученні і наступній реалізації з передачею вирученої суми колишньому власникові з відрахуванням витрат по реалізації вилученого предмета.

Конфіскація предмета, який став знаряддям вчинення або безпосереднім об'єктом адміністративного правопорушення, полягає в примусовій безоплатній передачі цього предмета у власність держави. Конфіскований може бути лише предмет, який є в особистій власності порушника, якщо інше не передбачено законодавчими актами.

Громадянин може бути позбавлений наданого йому спеціального права (права полювання) на строк до трьох років за грубе або систематичне порушення порядку користування ним.

Кодекс передбачає також обставини, що обтяжують відповідальність за адміністративне порушення: продовження протиправної поведінки, незважаючи на вимогу уповноважених на те осіб припинити її; повторне протягом року вчинення однорідного правопорушення, за яке особу вже було піддано адміністративному стягненню; вчинення правопорушення особою, яка раніше вчинила злочин; втягнення неповнолітнього в правопорушення; вчинення правопорушення групою осіб; вчинення правопорушень в умовах стихійного лиха або за інших надзвичайних обставин; вчинення правопорушення в стані сп'яніння.

Конкретна відповідальність за адміністративні порушення встановлена в окремих статтях Кодексу.

Самовільна переуступка права користування об'єктами тваринного світу, укладення інших угод, які в прямій чи прихованій формі порушують право державної власності на тва-

ринний світ, а також самовільне користування об'єктами тваринного світу, на користування якими потрібне одержання дозволу, тягнуть за собою попередження або накладення штрафу на громадян у розмірі до 50 крб. і попередження або накладення штрафу на службових осіб — до 100 крб. (ст. 50).

Порушення правил полювання, рибальства і охорони рибних запасів, а також правил здійснення інших видів користування тваринним світом тягне за собою попередження або накладення штрафу на громадян у розмірі до 50 крб. і попередження або накладення штрафу на службових осіб — до 100 крб. з конфіскацією рушниць й інших знарядь добування тварин та предметів, які є в особистій власності порушника і стали знаряддям вчинення зазначених порушень або без такої.

Грубе порушення правил полювання (полювання без належного на те дозволу, в заборонених місцях або в заборонені строки, забороненими знаряддями чи способами), а також систематичне порушення інших правил тягнуть за собою накладення штрафу на громадян у розмірі до 50 крб. і на службових осіб — до 100 крб. з конфіскацією рушниць та інших знарядь полювання, які є в особистій власності порушника, чи без такої або позбавлення права полювання на строк до трьох років з конфіскацією рушниць та інших знарядь полювання чи без такої (ст. 85).

Порушення службовими особами цих правил тягне за собою накладення штрафу в розмірі до 50 крб. За грубе порушення службовими особами правил, зазначених у частині першій цієї статті, накладається штраф в розмірі до 100 крб. (ст. 86).

Порушення правил охорони середовища перебування і шляхів міграції тварин; самовільне переселення, акліматизація і схрещування тварин; порушення правил створення, поповнення, зберігання, використання та обліку зоологічних колекцій, правил торгівлі зоологічними колекціями, а також правил пересилання і вивезення за кордон об'єктів тваринного світу і зоологічних колекцій тягнуть за собою попередження або накладання штрафу на громадян у розмірі до 50 крб. і попередження або накладання штрафу на службових осіб — до 100 крб. (ст. 87).

За незаконне ввезення тварин або рослин, визнаних такими, що завдають шкоди збереженню видів тварин, занесених до Червоної книги України, накладається штраф на громадян у розмірі до 50 крб. і на службових осіб — до 100 крб.

Знищення рідкісних і таких, що перебувають під загрозою зникнення тварин, які занесені до Червоної книги України, або знищення їх кладок, яєць, жител та інших споруд, або вчинення інших дій, які можуть призвести до загибелі, скорочення чисельності чи порушення середовища перебування таких тварин, або добування цих тварин з порушенням умов, зазначених у дозволі на добування, тягне за собою накладення штрафу на громадян у розмірі до 50 крб. і на службових осіб — до 100 крб. з конфіскацією предметів, які є в особистій власності порушника і стали знаряддям вчинення зазначених порушень, або без такої (ст. 88).

Кодекс передбачає відповідальність за жорстоке поводження з тваринами, що спричинило їх загибель або каліцтво, а також мучення тварин. До винних застосовується попередження або штраф до 50 крб. (ст. 89).

Ряд норм Кодексу передбачає відповідальність громадян і службових осіб за порушення правил користування мисливською зброєю. Зокрема, придбання, зберігання, передача іншим особам або продаж громадянами вогнепальної гладкоствольної мисливської зброї без дозволу органів внутрішніх справ тягнуть за собою накладення штрафу в розмірі від 10 до 30 крб. з конфіскацією зброї або без такої, а якщо ці дії вчинено особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за одне з цих порушень, накладається штраф у розмірі від 25 до 50 крб. з конфіскацією зброї (ст. 190).

Порушення правил зберігання або перевезення вогнепальної гладкоствольної мисливської та нарізної зброї і бойових припасів громадянами, які мають дозвіл органів внутрішніх справ на зберігання зброї, тягне за собою попередження, або накладення штрафу в розмірі від 5 до 20 крб., або оплатне вилучення зброї і бойових припасів.

Ті самі дії, вчинені особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за одне з цих порушень, тягнуть за собою накладення штрафу в розмірі від 10 до 30 крб. з конфіскацією зброї і бойових припасів або без такої (ст. 191).

Порушення громадянами строків реєстрації (пере-реєстрації) вогнепальної зброї або правил взяття її на облік в органах внутрішніх справ при зміні місця проживання тягне за собою попередження або накладання штрафу в розмірі від 5 до 20 крб. (ст. 192).

За ухилення від реалізації вогнестрільної гладкоствольної мисливської зброї і бойових припасів громадянами, у яких органами внутрішніх справ анульовано дозвіл на їх зберігання в зв'язку з вибуттям з мисливських товариств, накладається штраф у розмірі від 5 до 20 крб. з оплатним вилученням зброї і бойових припасів (ст. 193).

Продаж працівниками торговельних підприємств (організацій) вогнестрільної гладкоствольної зброї і бойових припасів до неї громадянам, підприємствам, установам та організаціям, що не мають дозволу органів внутрішніх справ, тягне за собою накладення штрафу в розмірі від 10 до 50 крб., а ці ж дії, вчинені особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за такі самі порушення, — штрафу в розмірі від 30 до 100 крб. (ст. 194).

Законодавством передбачена також відповідальність за порушення правил транспортування, зберігання і застосування засобів захисту рослин, стимуляторів їх росту, мінеральних добрив та інших препаратів, яке завдало шкоди тваринному світу.

До винних застосовується попередження або накладання штрафу на громадян у розмірі до 50 крб. і на службових осіб — попередження або накладення штрафу до 100 крб. (частина друга ст. 83).

Зрозуміло, що зараз, в умовах так званої лібералізації цін, передбачені Кодексом розміри штрафів потребують перегляду.

Застосування передбачених заходів адміністративного впливу на порушників покладається на державні органи і службових осіб.

Про вчинення правопорушення службовими особами або представниками громадських організацій (перелік цих осіб містить ст. 255 Кодексу) складається протокол. У разі неможливості скласти його на місці вчинення правопорушення, якщо складання протоколу є обов'язковим, порушник може бути доставлений у міліцію.

При порушенні правил полювання, рибальства і охорони

рибних запасів порушника, особу якого не встановлено на місці вчинення правопорушення, може бути доставлено в міліцію або в приміщення селищної, сільської Ради народних депутатів працівниками, які здійснюють державний нагляд за додержанням правил полювання, інспекторами рибохорони, інспекторами інспекції по охороні природи, а також громадськими інспекторами охорони природи.

Закон допускає адміністративне затримання порушників до трьох діб, яке здійснюється тільки органами внутрішніх справ (ст. 262, 263).

Огляд речей порушника може провадитись уповноваженими на те службовими особами органів внутрішніх справ, лісо- і рибохорони, а також органів, що здійснюють нагляд за додержанням правил полювання.

Огляд знарядь полювання і лову риби, добутої продукції та інших предметів здійснюється, як правило, у присутності особи, яка є її власником. У невідкладних випадках зазначені предмети можуть бути піддані огляду з участю двох понятих під час відсутності власника.

Про особистий огляд чи огляд речей складається протокол або про це робиться відповідний запис у протоколі про адміністративне правопорушення чи в протоколі про адміністративне затримання.

Законодавство обмежило коло осіб і органів, що притягують до відповідальності порушників норм про охорону тваринного світу.

Органи рибохорони розглядають справи про адміністративні правопорушення, пов'язані з порушенням правил рибальства і охорони рибних запасів (частина перша ст. 85, ст. 86).

Органи, які здійснюють державний нагляд за додержанням правил полювання, розглядають справи про адміністративні правопорушення, передбачені ст. 85 Кодексу (за порушення правил полювання).

Від імені органів, які здійснюють державний нагляд за додержанням правил полювання, розглядати справи про адміністративні правопорушення і накладати адміністративні стягнення мають право керівники центральних, обласних та районних органів, які здійснюють державний нагляд за додержанням правил полювання. За інші порушення зазначе-

ного законодавства справи розглядають адміністративні комісії (ст. 218), виконкоми селищних, сільських Рад (ст. 219) чи комісії в справах неповнолітніх (ст. 220).

Для правильного і ефективнішого застосування адміністративного законодавства встановлюються відповідні строки і порядок такого застосування. Зокрема, адміністративне стягнення може бути накладене не пізніше 2 міс з дня скоєння правопорушення, а при тривалому правопорушенні — 2 міс з дня його виявлення (ст. 38).

Справа про адміністративне правопорушення розглядається в 15-денний строк з дня одержання органом (службовою особою), який має право розглядати справу, протоколу про адміністративне правопорушення та інших матеріалів. Постанова оголошується негайно після закінчення розгляду справи. Копія постанови протягом трьох днів вручається або висилається особі, щодо якої її винесено. Копія постанови в той же строк вручається або висилається потерпілому на його прохання.

Копію постанови вручають під розписку. Якщо така копія висилається, про це роблять відповідну відмітку в справі.

Справа про адміністративне правопорушення розглядається за місцем його вивчення.

Адміністративні комісії та комісії в справах неповнолітніх справи про адміністративні правопорушення розглядають за місцем проживання порушника.

Оскарження постанови може бути протягом десяти днів з дня її внесення. В разі пропуску зазначеного строку з поважних причин за заявою особи, щодо якої внесено постанову, він може бути поновлений органом (службовою особою), правомочним розглядати скаргу.

Скарга і протест на постанову по справі про адміністративне правопорушення розглядаються правомочними органами (службовими особами) в 10-денний строк з дня їх надходження.

Копія рішення по скарзі або протесту на постанову по справі про адміністративне правопорушення протягом трьох днів надсилається особі, щодо якої її винесено. В той же строк копія постанови надсилається потерпілому на його прохання.

Не підлягає виконанню постанова про накладення адміністративного стягнення, якщо її не було звернуто до виконання протягом 3 місяців від дня винесення. У разі відстрочки виконання постанови перебіг строку давності зупиняється до закінчення строку відстрочки.

Штраф має бути сплачений порушником не пізніше як через 15 днів з дня вручення йому постанови про накладення штрафу, а в разі оскарження чи опротестування такої постанови — не пізніше як через 15 днів з дня повідомлення про залишення скарги або протесту без задоволення.

При відсутності самостійного заробітку в осіб віком від 16 до 18 років, які вчинили дрібне правопорушення, штраф стягується з батьків або осіб, які їх замінюють.

Забороняється віднесення накладених на службових осіб штрафів на рахунок підприємств, установ і організацій.

Постанова про позбавлення права полювання виконується службовими особами органів, які здійснюють державний нагляд за додержанням правил полювання.

Виконання постанови про позбавлення права полювання провадиться шляхом вилучення мисливського квитка. У разі ухилення особи, позбавленої права полювання, від його здачі органи, що здійснюють державний нагляд за додержанням правил полювання, провадять вилучення мисливського квитка у встановленому порядку.

Незаконне знищення і присвоєння тварин завдає шкоди тваринному світу, тому закон встановлює правило, за яким порушники відшкодовують збитки або відновлюють первісний стан у природі, якщо це можливо. Такий обов'язок може бути покладений не лише на того, хто спричинив шкоду, а й на осіб, що за нього відповідають (за порушників, які не досягли 15-річного віку, матеріально відповідають батьки).

Для встановлення розміру шкоди за незаконне полювання, знищення тварин, незаконний вилов, добування або знищення цінних видів риб, морських ссавців і водних безхребетних затверджена система такс.

Органи рибоохорони також мають право пред'являти позови до державних підприємств, організацій і установ, колгоспів, інших кооперативних та громадських організацій про стягнення в доход держави коштів на відшкодування збитків, заподіяних рибному господарству внутрішніх водойм країни.